

۵+

اینک خانه نه یک مکان معمولی برای گرد هم آمدن اعضای خانواده در ساعاتی خاص، که مسئولیت تمام فضاهای جهان را بر دوش می‌کشد. از کار به صورت دورکاری، تا برگزاری مراسم جشن و اجرای ورزش خانگی، البته به مدد تماس تصویری که شانس انسان معاصر برای رویارویی با این بیماری محسوب می‌شود و وسیله نجات ما انسان‌ها و برقراری روابط چهره به چهره است

پاندمی باعث شد کار و تعطیلات را به خانه پیوند بزنیم

خانه و فراغت کرونایی

محمد زینالی آناری
پژوهشگر فرهنگ عامه

با ورود کرونا به ایران، همه چیز حتی معنا و مفهوم خانه هم دگرگون شد. پیشتر خانه از نظر تمرکز بر مسائل درونی آن، یک مفهوم نه چندان مهم محسوب می‌شد و همه توجه ما برای تحلیل اجتماعی معطوف به بازار، نقش‌های اجتماعی و فضاهای کاری و فراغتی عمومی مانند بازارها، سازمان‌ها، باشگاه‌ها، و حتی کافه‌ها بود. خانه‌ها بیشتر از نظر سیاست‌های مسکن و به عنوان یک کالای گرانبها و از منظر روابط اقتصادی مورد توجه قرار می‌گرفت. اما با ورود کرونا اغلب روابط اجتماعی از سطوح خارج از خانه برچیده شد و تنها جایی که برای انسان در عصر بیماری جهان‌گستر مأمّن، مسکن و محل فراغت به شمار می‌رفت، خانه بود.

هیچ وقت بازارها، سازمان‌ها، باشگاه‌ها و کافه‌ها این قدر بی‌معنا یا این قدر پرمخاطره نشده بودند. بار اول که بیماری آمد، گمان می‌شد که با الکل پاشی و نمایش‌های رعب‌انگیزی مثل فیلم‌های آخرالزمانی می‌شود در زمانی مشخص همه‌چیز را سرهم آورد. اما بتدریج مشخص شد که کرونا بیشتر یک بیماری تنفسی و ناشی از روابط اجتماعی در فضاهای نزدیک و بویژه مکان‌های بسته است. اما از آنجا که شهرهای ما موقع حضور مردم در فضاهای مختلف به شدت با ازدحام مواجه می‌شود، رفته رفته فضاهای شهری خطرناک شده و مانند خود ویروس کرونا بوی مرگ گرفتند. بنابراین اهمیت ویژه خانه به جهت مسائلی که کرونا در روابط اجتماعی فضاهای شهری پدید می‌آورد و به‌عنوان مأمّن و ملجأ زندگی در عصر کرونا مورد توجه قرار می‌گرفت. از آغاز سال گذشته کمپین‌های ویژه‌ای که برای ماندن در خانه شکل گرفت بتدریج موجب شد که خانه‌های ما نه به عنوان استراحتگاه همیشگی و فراغت دوره‌ای که به عنوان جایی برای در امان ماندن از دست بیماری و فضایی برای همه فعالیت‌های ما به شمار آید. اینک

خانه نه یک مکان معمولی برای گرد هم آمدن اعضای خانواده در ساعات عصرگاهی و بیتوته شبانه، که مسئولیت تمام فضاهای جهان را بر دوش می‌کشد. از کار به صورت دورکاری اپراتورهای اداری بویژه کسانی که به بیماری حساسند، تا برگزاری مراسم جشن و اجرای ورزش خانگی، البته به مدد تماس تصویری که شانس انسان معاصر برای رویارویی با این بیماری محسوب می‌شود و وسیله نجات ما انسان‌ها و برقراری روابط چهره به چهره است.

این ماجرا بویژه در ایامی که نه مختص کار و اشتغال، که مصادف با تعطیلات نوروزی و جشن همگانی گذر از ظلمت زمستان به روشنی بهار است، اهمیتی دوچندان می‌یابد. اینک، جهان حضوری ما به خانه فروکاسته شده و باید برای دومین بار مدتی را که ایام تعطیلات و مختص جشن و خوشگذرانی است نیز در خانه بگذرانیم. اگر ما برای امور شغلی و سرگرمی‌های روزمره توانایی استقرار برنامه روشنی برای در خانه ماندن داریم، این بار نوبت جشن‌های آئینی ما است که باید بتوانیم آن را نه به صورت

سنتی که با آئین‌های همسفرگی با خویشان و دوستان همراه بود، بلکه به صورت جشن‌های مجازی و حضورهای خانگی معنادار و موثر سازیم. از یکسو از خطر بیماری در امان می‌مانیم و از سوی دیگر، جانشینی برای برنامه‌های جشن و فراغت خواهیم داشت. به این صورت، خانه ما به مدد روابط موبایلی به جهانی وسیع تبدیل می‌شود که هر گوشه آن، فضایی دنج برای دیدن دوستان و آشنایان فراهم می‌کند. لذا برنامه فراغت خانگی ما از یک برنامه شخصی برای در امان ماندن از بیماری به یک اقدام دسته جمعی برای ساختن جهانی تازه محسوب خواهد شد.

پس در تعطیلات نوروزی امسال باید برای گذراندن اوقات فراغت و نیز به جای آوردن آیین‌های مربوطه مثل هرسال برنامه داشته باشیم، با این تفاوت که این بار تمام آن در درون خانه رخ می‌دهد. اگرچه پیش‌تر به صورت حضوری به خانه همدیگر رفته و دور یک سفره با هم گفت‌وگو می‌کردیم یا گاهی در رخوت آسودگی و بی‌خیالی به تماشای تلویزیون یا بازی شطرنج مشغول می‌شدیم، با وجود کرونا و به مدد خلاقیتی که در ذهن‌مان امکان پذیر است این بار سفر به جهان، ارتباط با جهان و تعامل با جهانیان و حتی بازی شطرنج با نزدیکان، بدون جابجایی و دیدار از نزدیک، به واسطه‌ی ابزارهای موبایلی در دسترس ماست. خانه‌های ما وقتی در گوشه‌ای از آن دیدارها را با دوستان تازه کرده و شطرنج بازی کنیم، می‌تواند به اندازه‌ی دنیایی بزرگ در نظر آید.

ما فراغت را برای دیدن جهان، بازدید از فضاهای اساطیری، ملاقات با خویشان، گذران اوقات با خانواده و استراحت لازم داریم. امروز خانه‌های ما به مدد ارتباطات وسیعی که از طریق پنجره جادویی موبایل با عالم برقرار می‌کند، به قلمروی جهانی تبدیل شده و برای ما پادشاهی جهان‌گستر به راه انداخته است. اما اگر شناخت ما از خانه هنوز قدیمی و مربوط به دوران پیش از این ماجرا باشد، عرصه بر ما تنگ می‌آید. از این رو، برنامه فراغت خانگی اینجا اهمیت می‌یابد که ما بتوانیم معنای خانه و حجم آن را برای فراغت‌های جمعی و به مدد ابزارهای ارتباطی‌مان بازسازی کرده و نگاهی دیگرگون به خودمان و گذران تعطیلات در خانه مان داشته باشیم.

این در خانه ماندن بویژه در ایامی که نه مختص کار و اشتغال، که مصادف با تعطیلات نوروزی و جشن همگانی گذر از ظلمت زمستان به روشنی بهار است، اهمیتی دوچندان می‌یابد. اینک، جهان حضوری ما به خانه فروکاسته شده و باید برای دومین بار مدتی را که ایام تعطیلات و مختص جشن و خوشگذرانی است نیز در خانه بگذرانیم.